

Sygn. akt XIV C 617/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 grudnia 2021 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Pile

w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Przemysław Okowicki

Protokolant: st. sekr. sąd. Joanna Perlicjan

po rozpoznaniu w dniu 1 grudnia 2021 r. w Pile

sprawy z powództwa E. C.

przeciwko B. C.

o zachówek

1. oddała powództwo w całości;
2. kosztami postępowania obciąża powódkę i w związku z tym zasądza od niej na rzecz pozwanej kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem zwrotu części kosztów zastępstwa procesowego;
3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Poznaniu na rzecz adwokata W. D. kwotę 8.856 (osiem tysięcy osiemset pięćdziesiąt sześć) zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu.

Przemysław Okowicki

UZASADNIENIE

pkt 1 wyroku z dnia 29 grudnia 2021 r.

W dniu 13 lipca 2021 r. powódka E. C. wniosła przeciwko pozwanej B. C. pozew o zasądzenie na jej rzecz kwoty 325.000 zł tytułem zachowku wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz o obciążenie kosztami procesu pozwanej i zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika powódki ustanowionego z urzędu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powódka podniosła, że w dniu 1 lutego 2020 r. w W. zmarł jej mąż R. C. (1) i nie pozostawił po sobie ważnego testamentu. Ustawowymi spadkobiercami po zmarłym spadkodawcy jest ona oraz córka B. C., co potwierdził Sąd Rejonowy w Wągrowcu postanowieniem z dnia 7 lipca 2021 r. wskazując, iż każdy ze spadkobierców nabył spadek w 1/2. Powódka podniosła, że zawarła związek małżeński ze spadkodawcą w dniu 1 lutego 2008 r. Spadkodawca zawarł przed śmiercią umowy darowizny, na mocy których darował swojej córce nieruchomości, przekazując jej cały swój majątek. W ocenie powódki dokonane darowizny powinny być zaliczone na poczet spadku, a łączna ich wartość wynosi 1.300.000 zł. Zdaniem powódki zastosowanie w sprawie ma art. 1000 k.c. Dalej powódka wskazała, że gdyby nie było darowizn jej udział w spadku wynosiłby 650.000 zł, a w tej sytuacji należny zachówek wynosi 325.000 zł.

W odpowiedzi na pozew z dnia 20 sierpnia 2021 r. pozwana B. C. wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanych kosztów procesu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwana podniosła, że powódka dochodząc zachowku nie może doliczyć dokonanych przez spadkodawcę darowizn z okresu sprzed zawarcia z nią małżeństwa, a to na podstawie art. 994 § 3 k.c. Pozwana wskazała, że dokonana na jej rzecz darowizna została uczyniona w dniu 23 kwietnia 2007 r., zaś powódka zawarła z jej ojcem związek małżeński w dniu 11 lutego 2008 r., a zatem roszczenie powódki oparte na substracie zachowku w postaci darowanych nieruchomości jest w sposób oczywisty bezzasadne. Pozwana zaznaczyła, że nie były na jej rzecz czynione żadne inne darowizny już w okresie małżeństwa jej ojca z powódką. Z ostrożności procesowej wskazała, że kwestionuje wartość nieruchomości podawanych przez powódkę. Nieruchomość darowana w dacie darowizny była niezabudowana, natomiast od 6 lat jest zabudowana domem jednorodzinny. Nadto pozwana podniosła, że darowała nieruchomość na swego męża i dzieci w 2019 r. i nie jest już wzbogacona na skutek darowizny, dlatego jej ewentualna odpowiedzialność ograniczona jest do wysokości nadwyżki przekraczającej jej własny zachówek.

Sąd ustalił co następuje:

Powódka E. C. była drugą żoną R. C. (1). R. C. (1) wraz z pierwszą małżonką R. C. miał córkę B. C..

Dowód: okoliczność bezsporna, przesłuchanie stron (k. 74-75).

W dniu 23 kwietnia 2007 r. przed notariuszem K. W. w kancelarii notarialnej w W. R. C. (1) i R. C. (2) darowali swojej córce B. C. do jej majątku osobistego własność nieruchomości:

- położonej w W. przy ul. (...), stanowiącej działki numer (...) o łącznej powierzchni 0,04,17 ha, zabudowanej murowanym budynkiem mieszkalnym o powierzchni użytkowej 56 m² pochodzącym z lat 90 –tych ubiegłego wieku, dla której w Sądzie Rejonowym w Wągrowcu urządzona jest księga wieczysta KW nr (...),

- położonej w M., przy ul. (...), stanowiącej działkę numer (...), o powierzchni 0,08,53 ha, niezabudowanej, dla której w Sądzie Rejonowym w Wągrowcu urządzona jest księga wieczysta KW nr (...).

Darczyńcy złożyli oświadczenia, iż ww. nieruchomości nabyli do majątku wspólnego w czasie trwania ich związku małżeńskiego. Obdarowana oświadczyła, że darowiznę przyjmuje. Na ww. nieruchomości położonej przy ul. (...) zostało ustanowione na rzecz R. C. (1) dożywotnie i bezpłatne prawo jej użytkowania.

Dodatkowo matka pozwanej darowała jej należącą do jej majątku osobistego własność nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), zabudowaną budynkiem mieszkalnym, budynkiem gospodarczym, i garażem, oznaczonej geodezyjnie jako działka nr (...), o powierzchni 0,09,66 ha, wpisanej do KW nr (...). Pozwana przyjęła darowiznę do swojego majątku osobistego.

Dowód: akt notarialny Repertorium A numer (...) (k. 24-34), wydruki KW nieruchomości (k. 45-64), przesłuchanie pozwanej (k. 75).

W dniu 11 lutego 2008 r. R. C. (1) zawarł związek małżeński z powódką.

Dowód: odpis skrócony aktu małżeństwa (k. 23).

R. C. (1) zmarł w W. w dniu 1 lutego 2020 r.

Na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Wągrowcu z dnia 7 lipca 2021 r. w sprawie I Ns 194/21 stwierdzono, że spadek po zmarłym R. C. (1) na podstawie ustawy nabyły żona E. C. oraz córka B. C., każda z nich w 1/2 części.

Dowód: odpis postanowienia SR w Wągrowcu (k. 22).

W dniu 4 stycznia 2019 r. pozwana na mocy aktu notarialnego, darowała swojemu mężowi L. C. własność ww. nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), a synowi P. C. (1) wyżej opisanej nieruchomości położonej w W. przy ul. (...).

Dowód: akt notarialny Repertorium A numer (...) (k. 35-44), wydruki KW nieruchomości (k. 45-64).

Powódka ma 61 lat. Zamieszkuje w mieszkaniu położonym przy ul. (...) (które zajmowała wspólnie ze spadkodawcą), na nieruchomości stanowiącej obecnie własność P. C. (1). P. C. (2) nie rości sobie wobec powódki należności z tytułu czynszu. Powódka uzależniona była od alkoholu, obecnie uczęszcza na terapię. Pozwana wraz z rodziną wspierała powódkę w walce z nałogiem. Powódka utrzymuje się z renty rodzinnej, która wynosi 1.370 zł miesięcznie. Powódka korzysta z przedmiotów codziennego użytku, pamiątek po zmarłym znajdujących się w domu przy ul. (...) w W..

Pozwana zamieszkuje w nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) wraz z mężem. Pozwana ma 51 lat. Obecnie dochód pozwanej stanowi renta w wysokości 1.700 zł miesięcznie. Pozwana choruje na nowotwór, jest w trakcie leczenia chemioterapią. Mąż pozwanej z uwagi na konieczność opieki nad żoną nie jest w stanie obecnie świadczyć pracy.

Dowód: przesłuchanie powódki (k. 74-75), przesłuchanie pozwanej (k. 74-75).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o następującą ocenę dowodów.

Sąd uznał za wiarygodne dokumenty prywatne, które wskazał jako podstawę swoich ustaleń. Nie budziły one jego wątpliwości co do autentyczności i zgodności treści z prawdą. Jednocześnie ich wiarygodność nie była przez żadną ze stron podważana, więc także z tego punktu widzenia nie było podstaw do odmówienia im wiary. W ocenie Sądu wiarygodne były także dokumenty urzędowe. Zostały one sporządzone przez powołane do tego organy, w przepisanej formie i stanowiły dowód tego co zostało w nich urzędowo zaświadczone (art. 244 § 1 k.p.c.).

Część dokumentów została dołączona do akt w kopiach, których wierność oryginałom nie budziła wątpliwości i nie była kwestionowana, dlatego Sąd uznał, że stanowią wiarygodne potwierdzenie istnienia oryginałów.

W toku postępowania Sąd przesłuchał strony. Zeznania stron w zasadzie nie wniosły do sprawy nic nowego ponad to, co już wynikało z bezspornych lub niezaprzeczonych twierdzeń stron lub z dokumentów urzędowych i prywatnych znajdujących się w aktach sprawy. Zeznania stron nie wzbudziły wątpliwości co do ich sytuacji życiowej, w tym majątkowej.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 991 § 1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachówek).

Jeśli chodzi o uprawnionego do otrzymania zachowku, wskazać należy, że w myśl art. 931 § 1 k.c. w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

Z poczynionych ustaleń wynika, że w chwili śmierci R. C. (1) do kręgu jego spadkobierców ustawowych wchodziła jego żona – powódka, oraz córka – pozwana. W związku z tym, powódka jest uprawniona do otrzymania zachowku po zmarłym mężu.

Zgodnie z art. 991 § 2 k.c. jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (§ 2).

Zgodnie z oświadczeniem powódki, darowane przez spadkodawcę pozwanej nieruchomości wyczerpywały cały majątek spadkowy. Powódka oczekiwała zatem od pozwanej zapłaty zachowku opartego na jego substracie w postaci darowanych nieruchomości. Tymczasem jak wykazało postępowanie sądowe dokonanie darowizn przez spadkodawcę na rzecz pozwanej miało miejsce w dniu 23 kwietnia 2007 r., a zatem przed zawarciem małżeństwa spadkodawcy z powódką, które miało miejsce w dniu 11 lutego 2008 r. Zgodnie natomiast z art. 994 § 3 k.c. przy obliczaniu zachowku należnego małżonkowi nie dolicza się do spadku darowizn, które spadkodawca uczynił przed zawarciem z nim małżeństwa. Oczywistym jest bowiem, że przed zawarciem małżeństwa przyszły małżonek nie może być pokrzywdzony rozrządzeniami spadkodawcy. A zatem powoływane przez powódkę składniki majątku zmarłego R. C. (1), darowane pozwanej nie mogły zostać uwzględnione przy obliczaniu zachowku. Pozwana wskazała natomiast, że po zawarciu małżeństwa powódka z jej ojcem nie otrzymała od ojca żadnych innych składników jego majątku. Powódka temu nie zaprzeczyła. Zgodnie z art. 6 k.c., ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Realizację zawartej w tym ostatnim przepisie reguły w procesie cywilnym zapewniają art. 3 k.p.c. i art. 232 k.p.c. W myśl art. 3 k.p.c., strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody. Z kolei art. 232 k.p.c. stanowi, że strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Powódka nie wskazała, zgodnie z ciężarem dowodowym, który ją obciążał, aby w skład spadku po zmarłym wchodziło inne mienie, podała również że z przedmiotów codziennego użytku, pamiątek itp. pozostałych po śmierci męża korzysta wyłącznie ona.

Reasumując, roszczenie powódki należało uznać za bezzasadne i dlatego Sąd w pkt 1 oddalił powództwo.

Sędzia Przemysław Okowicki